

”

SOSYAL, BEŞERİ
VE İDARİ BİLİMLER
ALANINDA ARAŞTIRMALAR
VE DEĞERLENDİRMELER
II

EDİTÖRLER

DOÇ. DR. MUSTAFA BATUHAN KURT

İmtiyaz Sahibi • Yaşar Hız
Genel Yayın Yönetmeni • Eda Altunel
Yayına Hazırlayan • Gece Kitaplığı
Editör • Doç. Dr. Mustafa Batuhan KURT

Birinci Basım • Ekim 2024 / ANKARA

ISBN • 978-625-388-017-0

© copyright
Bu kitabın yayın hakkı Gece Kitaplığı'na aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin almadan
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Gece Kitaplığı
Adres: Kızılay Mah. Fevzi Çakmak 1. Sokak Ümit Apt
No: 22/A Çankaya/ANKARA Tel: 0312 384 80 40

www.gecekitapligi.com
gecekitapligi@gmail.com

Baskı & Cilt
Bizim Buro
Sertifika No: 42488

Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Araştırmalar ve Değerlendirmeler-2

Ekim 2024

**Editör:
Doç. Dr. Mustafa Batuhan KURT**

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

KARAKTERİSTİKLERİ VE SINIFLANDIRILMALARIYLA ŞELELELER

Öznur YAZICI.....1

BÖLÜM 2

SPORDA ANTROPOMETRİK PROFİL

Cansev MEŞE YAVUZ33

BÖLÜM 3

ULUSLARARASI GÖÇ VE TURİZM

Serdar CEYLAN, İhsan BULUT49

BÖLÜM 3

ULUSLARARASI GÖÇ VE TURİZM

Serdar CEYLAN¹

İhsan BULUT²

1 Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü.
serdar_ceylan_51@hotmail.com ORCID: 0000-0002-9599-5586

2 Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Antalya. ihsanbulut@akdeniz.edu.tr ORCID: 0000-0002-4873-3479

Giriş

Geçmiş yüzyıllarda bölgesel ve uluslararası göçlerin savaş, sürgün, kuraklık gibi doğal ya da beşerî nedenlerden dolayı gerçekleştiği bilinmektedir. Günümüzde de bu uluslararası göçlerin bölgesel çatışmalar, terör olayları, rejimden kaynaklı siyasi baskılar, kuraklık, açlık, işsizlik ve yoksulluk gibi nedenlerden dolayı artarak devam ettiği görülmektedir. Uluslararası göçlerin nedeni ve yönü (göç rotaları) bölgelere göre farklılık göstermektedir. Afrika'dan Avrupa'ya olan göçlerin kuraklık, açlık, iç çatışmalar, hızlı nüfus artışı, az gelişmişlik, işsizlik ve kötü yaşam koşulları gibi nedenlerden kaynaklandığı görülürken; Ortadoğu'dan Batı'ya olan göçlerde ise yaşanan işsizlik, iç savaş, terör olayları ya da rejimsel baskıların etkili olduğu bilinmektedir. Hangi sebeple olursa olsun Asya, Afrika ve Ortadoğu toplumları için Batı'ya göç etmek günümüzde bir umut vaat eder duruma gelmiş durumdadır. Az gelişmiş bölgelerden Avrupa'nın gelişmiş ülkelerine olan bu uluslararası göçlerin dışında, Kanada, Avrupa, Rusya ve Ukrayna gibi kuzey ülkelerinden ve bölgelerden daha güneydeki sıcak ülkelere doğru uluslararası göçlerin (emekli göçü, refah göçü vb.) yapıldığı da görülmektedir. Kuzey ülkelerinden güneyin sıcak iklim bölgelerine olan bu göçler, sıcak iklimsel ortamlarda ve sıcak denizlere sahip kıyı bölgelerinde yaşama arzusu gibi yeni ve farklı nedenlerle yapılmaktadır. Uluslararası bu göçler, mevsimsel göç ya da kalıcı (devamlı) göç şeklinde olabilmektedir. Günümüzün gelişmiş refah toplumlarında yaşayan insanlar, iklimsel bakımdan daha yaşanabilir bölgelere ve ülkelere doğru mevsimsel ya da kalıcı olarak göç etme eğiliminde oldukları görülmektedir. Kuzeyin soğuk hava şartlarından ve bulutlu geçen günlerinden daha sıcak ve güneşli gün sayısı yüksek ülkelere doğru olan bu göç hareketi, günümüzde azımsanamayacak ve görmezden gelinemeyecek bir boyuta ulaşmış durumdadır.

İçinde bulunduğumuz küresel dünyada insanların mekânsal hareketliliğinin artması ve ulusal sınırların görece öneminin azalması, ülkeleri çokuluslu/çokkültürlü bir yapıya doğru itmektedir. TV, sosyal medya ve internet aracılığıyla farklı ülkeler hakkında bilgi edinilmesi ve havayolu ulaşımının gelişmesi insanların doğup büyüdüğü coğrafyalardan çok uzaklara seyahat etmesini ve yaşlılık dönemlerini farklı ülkelerde geçirmelerini kolaylaştırmaktadır. Günümüzde yılda yaklaşık 1,5 milyar insanın uluslararası seyahate katılmasının yanında, uluslararası öğrenci hareketliliği, uluslararası ticaret ve iş toplantıları, uluslararası kongreler ve bürokratik görüşmeler farklı toplumları birbirine daha da yakınlaştırmaktadır (Ceylan, 2021: 183). Genelde turizm temelli yaşanan bu uluslararası göçler, küreselleşmenin bir sonucudur. İletişim teknolojisinin geldiği üst seviye ve ulaşımın gelişmiş olması, insanların kıtalararası mekânsal hareketliliğini giderek daha da artırmaktadır. Günümüzde farklı ülkelerden oturum

izni alınması ve çifte vatandaşlık hakkı elde edilmesi, gelişen havayolu taşımacılığı ile uzak mesafelere gün içerisinde kolay ve hızlı bir şekilde erişilebilmesi turizm kaynaklı uluslararası göçleri artırmıştır. Küreselleşme ile birlikte ulus vatandaşlığının yerini dünya vatandaşlığının alması, ulusal kimliklerin yerini uluslararası bir kimlik olarak pasaportların alması, ulus devletlerin milliyetçilik akımlarından uzaklaşarak farklı ulusların vatandaşlarına oturma izni, vatandaşlık ve mülkiyet hakkı (konut¹, arsa vb.) vermesinin günümüzde yaygın bir hal aldığı görülmektedir. Yaşadığımız coğrafyada artık, yeni komşularımız bir İngiliz, bir Alman, bir Rus ya da bir Iraklı olabilmektedir.

Göç

Kısa bir kavramsal açıklama yapacak olursak, göçler yapıldığı yere göre iç göç ve dış göç olarak ayrılabilirdiği gibi, yapılış süresine göre kalıcı göç ya da mevsimsel (dönemlik) göç olarak da sınıflandırılabilir. Göç etmenin isteğe bağlı (gönüllü) olmasının yanında, doğal (*kuraklık vb.*) ya da beşerî nedenlerden (*savaş, nüfus mübadelesi, sınır değişikliği, soykırım, sürgün, askeri darbe, rejim baskıları, işsizlik, çevre kirliliği, inanç, doğal afet, salgın hastalık vb.*) dolayı zorunlu olarak yapılması da söz konusu olabilmektedir. Günümüzde iş toplantıları, turizm, eğitim ve spor organizasyonları gibi nedenlerle binlerce kişinin başka bir ülkeye seyahat ettiği görülmektedir. Bu seyahatlerin süresi, gidiş amacına göre değişmektedir. Bürokratlar, iş insanları, turistler, gezginler, uluslararası öğrenciler ve sporcular uluslararası göç hareketinde bulunmaktadır. İnsanların mekânsal hareketliliği bu anlamda giderek artmaktadır. Göç, devamlı ya da uzun süreli olarak, yaşanılan yerin idari sınırını geçerek oturma yerini değiştirme olayıdır. Bu göç hareketi; uluslararası ya da bölgesel (kırdan şehre ya da şehirde kıra) olabilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2012: 289). Bir nüfus hareketi (mekânsal bir yer değiştirme eylemi) olan göç hareketi, bir bölgedeki nüfus büyüklüğünü değiştiren, azaltan ve çoğaltan başlıca faktörlerden biridir. Nüfus hareketinin ilk belirleyicisi, dönemlik veya sürekli olarak doğum yerini terk edip, başka yerlere gitme hareketidir. Uluslararası hukuk kuralları bakımından göç, yerleşmek ve çalışmak için yabancıların bir ülkeye gelmeleridir. Ülke dışı göç, bir ülkeden başka bir ülkeye yönelik yapılan göçlerdir (Doğanay, 1991: 91). Göç, coğrafi bir yer değiştirme hareketidir. İnsanlar göç ederek yaşamlarının tamamını veya geri kalan kısmını bir mekândan diğer mekâna yerleşmek için yaptığı mekânsal bir hareketlilik olayıdır (Akkayan, 1979: 21). Ancak yapılan bu göçler basit bir mekânsal hareketlilik olarak görülse de nedenleri ve sonuçları ile bireyler ve toplumlar üzerinde önemli bir etki oluşturmaktadır (Göktürk, 1999: 111-147; Bülbül ve Köse, 2010: 76). Göç olayı, mekânsal ve sosyal

1 Turizm bölgelerinde yabancılara konut satışı için bkz. Ceylan, 2021.

bir hareketlilik olmasına rağmen, göç ekonomik yaşamdan kültürel hayata kadar yaşamın her alanını etkileyen temel değişim araçlarından birisidir. Yaşanan göçler, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı ile yakından ilişkilidir ve toplumu derinden etkileyen sosyal bir olaydır (Özdemir, 2008: 1; Toroğlu ve Ceylan, 2014: 168). Yapılan göçler, mekânda işgücünün ve nüfusun yeniden dağılımını sağlamaktadır. Göç, göç eden kişilerin gittikleri yerlerde yararlanabileceği fırsatları artırmakta ve kişiye sosyal bir hareketlilik (mobilité) sağlamaktadır. İnsanların göç olayı ile yapmış olduğu mekânsal hareketlilik, kişilerin üretici ve tüketici pozisyonları açısından sosyal sistemi etkilemektedir. Kişiler yer değişikliği yaptıklarında, gittikleri yerde üretici ve tüketici olarak da bulunabilmektedirler. Tüketici kitlenin mekânsal hareketliliği ve belirli bir bölgede yoğunlaşması (kümedenmesi) ile pazar da değişmektedir. Ancak kişilerin sadece tüketici pozisyonunda yer değiştirmesi, rantıye ve emekli pozisyonunda bulunan insanlarda görülmektedir (Tekeli, 1975: 153-154).

Küreselleşen Dünyada Göç Olgusu

Alman sosyolog Ulrich Beck, *Küreselleşme nedir?* kitabında “*Benzerlikler yüzyılında, ülkeler ve kültürlerin özgünlüğü giderek kaybolacak, buna karşılık aktif yurttaşlar küresel bir ağ içinde birbirleriyle temas halinde geleceklerdir*” demektedir. Jürgen Habermas, siyasal teorilere konu olan yazılarında “ulusçuluk sonrası” bir dünya sisteminden bahsetmektedir. Habermas “kozmpolit küresel toplum” kavramını etraflıca irdelemiş ve kurumlaşmış normatif bir etik yardımı ile “ötekiyi hesaba katmaya” ve böylece barışçı bir çözüm bulmaya çalışmıştır. Günümüzde küreselleşmenin giderek beraberinde toplumsal bir dışlama süreci getirdiğini ve birçok insan için süreli güvensiz yaşam koşulları ve bunalımlar anlamına geldiği gerçeği çok geçmeden anlaşılmıştır (Abadan-Unat, 2006: 9-10). Günümüz yüzyılının “göçler çağı” olarak nitelendirilmesinde, küreselleşmeyle birlikte dünyada artan uluslararası göç (ulus-ötesi göç) hareketliliği etkili olmuştur. Uluslararası göçü nitelendiren 5 temel eğilimden söz edilmektedir (Miller ve Castles, 2008): (i) Göç olayının küreselleşmesiyle birlikte uluslararası göç hareketinin artması ve (ii) bireylerin, daha geniş bir kitlenin ve ülkelerin göç olayından etkilenmesi. (iii) karma göç akışlarının öne çıkması ve göç olayının ekonomik ve zorunlu olarak bir çeşitlilik arz etmesi. (iv) uluslararası göçlerde kadın göçmen sayısının artması ile birlikte konuya cinsiyet açısından da bakılmaya başlanması. (v) göçün siyasileşmesi ile birlikte uluslararası ve ulusal ölçekte “uluslararası göç politikalarının” oluşturulmaya başlanması. Uluslararası siyasette “uluslararası göç” konusunun küresel politikaların merkezinde olması (Memişoğlu ve Yiğit, 2019: 40).

Dünyada Yaşanan Uluslararası Göçler

16. yüzyıl başlarından beri dünyada kitlesel ölçekte önemli göçler meydana gelmiştir. Amerika kıtasının keşfedilmesiyle birlikte, kıtada kurulan yeni devletler ve kıtada ekonominin gelişmesi milyonlarca insanın Amerika kıtasına göç etmesine neden olmuştur. Bu dönemlerde Avrupa'dan 45 milyon kişi Kuzey Amerika'ya, 20 milyon kişi ise Latin Amerika'ya göç etmiştir. 15. yüzyılda (1492) Afrikalı kölelerin Kolomb'un gemi tayfalarından biri olarak Amerika'ya ayak bastığı belirtilmektedir. 16. ve 17. yüzyılda Amerika'ya getirilen köle sayısının 10-12 milyon civarında olduğu hesaplanmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2012: 305). 15. yüzyılda Avrupalıların farklı coğrafyalarda sömürgeciliğinin başlaması, Avrupa'nın işgücü ihtiyacını köle ticaretinden karşılamasına neden olmuştur (Williams, 1944; Loomba, 1998). Rosman ve Rubel'e göre 16. ve 19. yüzyıl arasında yaklaşık 8-10 milyon Afrikalı, tarım arazilerinde çalıştırılmak için Amerika'ya getirilmiştir (Rosman ve Rubel, 1998). 1810 yılına kadar Amerika kıtasına gönderilen köleler 7.5 milyondur. Bu sayı, aynı dönemde Amerika'ya gelen Avrupalıların üç katıdır (Baron, 1971). Birinci Dünya Savaşı'na kadar 30 milyon Hintli, madenlerde çalıştırılmak üzere, Güney Afrika, Jamaika, Malezya, Sri Lanka ve Burma'ya götürülmüştür. Yine bu dönemde milyonlarca Çinli ise, Güney Afrika, Pasifik Adaları ve GD Asya bölgelerine çalıştırılmak üzere sevk edilmiştir (Hayter, 2000; Yılmaz, 2014: 1687-1688). Dünya çapındaki göç hareketlerinin geçmişi çok eski olmakla beraber milyonları kapsayan geniş çaplı göç hareketleri İkinci Dünya Savaşı sonrasının ürünleridir. 1990'lardan sonra yaygınlaşan bilişim ve ulaşım alanındaki teknolojik gelişmeler ise, bu hareketliliği küresel çapta yaygınlaştırmıştır (Abadan-Unat, 2006: 363). Başka bir deyişle, 20. yüzyılda meydana gelen dünya savaşları dünyanın birçok bölgesinde göçlere yol açmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı devletinin dağılması, etnik toplulukların sınırlarıyla uyuşmayan yeni ulus devletler ortaya çıkmıştır. Yeni kurulan ulus devletler, kendi etnik topluluğunu ülkeye çekebilmek için Türk, Yunan, Macar ve Yahudi gibi yeni göçmen kitleleri oluşturmuşlardır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise Ortadoğu, Afrika ve Asya'da kurulan yeni bağımsız devletler içerisinde yaşanan etnik çatışmalar, yeni göçlere neden olmuştur. Bazı durumlarda göçmenler yeni bir devleti, diğer bazı durumlarda ise yeni devletler yeni göçmen gruplarını yaratmışlardır (Abadan-Unat, 2002; Yılmaz, 2014: 1688). İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'dan binlerce kişi Avustralya ve Yeni Zelanda'ya göç etmiştir (Tümertekin ve Özgüç, 2012: 307). Dünyada uluslararası göç hareketleri özellikle 1970 yılından sonra uluslararası ticaretin yoğunlaşması ve küreselleşmeye ilaveten ulaşım maliyetlerindeki azalmanın ve ülkeler arasındaki/içindeki siyasi karışıklığın ve gelir eşitsizliğinin artmasının sonucunda ivme kazanmıştır (ILO, 2010). Söz konusu unsurlar sonucu tüm

ulus devletleri etkileyen ekonomik, sosyal ve siyasi dinamiklerin en temel unsurlarından birisi olan uluslararası göçler, işgücü göçünü, mültecileri, sığınmacıları, turistleri ve öğrencileri de içerecek şekilde çeşitlenmiştir. Ancak uluslararası göçün işgücü göçü ve mülteciler kısmı hükümetleri daha yakından etkilemektedir (Ekiz-Gökmen, 2018: 143; 2020: 207). 1990'lı yılların sonunda uluslararası göçler, dünyayı şekillendiren ekonomik, siyasi ve sosyal dinamiklerin ana unsurlarından biri olmuştur (Toksöz, 2006; Ekiz-Gökmen, 2020: 212). Son yüzyılda artan ve değişik faktörlere dayanan uluslararası göçler, beş kıtayı etkilemekte ve demografik bakımdan milyonlarca insanı kapsayan bir süreç olmaya devam etmektedir (Abadan-Unat, 2006: 19). Küresel göç akışı giderek artmaktadır. 2018 yılında 36 OECD ülkesi yaklaşık 129 milyon göçmene ev sahipliği yapmış ve OECD ülkelerinin 2000 yılında yüzde 9,5 olan göçmen payı 2018 yılında yüzde 13'ün üzerine çıkmıştır. Değişen göç formları, araştırmacıları ve politikacıları göçün çeşitli etkileri üzere araştırmaya teşvik etmiştir (OECD, 2019; Okafor vd., 2022: 818). Uluslararası göçlerin karmaşık dinamikleri, doğası gereği hiçbir zaman tam olarak ölçülüp düzenlenemez. Ancak 2024 Dünya Göç Raporu'nda göçün temel dinamiklerini daha iyi anlamamıza yardımcı olacak bir veri ve bilgi birikimi oluşturulmuştur. Bu veri setine göre, mevcut küresel tahmin, 2020 yılında dünyada yaklaşık 281 milyon uluslararası göçmenin olduğu yönündedir; bu rakam da küresel nüfusun yüzde 3,6'sına denk gelmektedir. Genel olarak uluslararası göçmenlerin tahmini sayısı son elli yılda artmış durumdadır. Doğdukları ülke dışında yaşayan insan sayısı 2020 yılında 281 milyona çıkmış, bu rakam 1970 yılındaki rakamların üç katından fazla olduğu tahmin edilmektedir. Şu anda dünya çağında kadından çok erkek uluslararası göçmen bulunmaktadır ve büyüyen cinsiyet farkı son 20 yılda artmış olduğu görülmektedir. 2020 yılında bu ayrım yüzde 51,9 erkek (146 milyon erkek göçmen), yüzde 48,1 kadın (135 milyon kadın göçmen) olarak belirlenmiştir. Kadın göçmenlerin payı 2000 yılından bu yana azalırken, erkek göçmenlerin payı yüzde 1,3 puan artmıştır. Uluslararası göçmenin sayısı bütün BM bölgesinde artmakta olduğu görülmektedir; ancak Asya ve Avrupa'da diğer bölgelerden daha büyük bir artışın olması dikkati çekmektedir. 1990-2020 yılları arasında uluslararası göçmen sayısı; Okyanusya bölgesinde 4,73 milyondan 9,38 milyona, Latin Amerika ve Karayipler'de 7,14'ten 14,8 milyona, Afrika'da 15,7 milyondan 25,4 milyona, Kuzey Amerika'da 27,6 milyondan 58,7 milyona, Asya'da 48,2 milyondan 85,6 milyona, Avrupa'da 49,6'dan 86,7 milyona çıkmıştır. Uzun dönemli bu veriler, uluslararası göçün dünya çağında tekdüze olmadığını, ekonomik, coğrafi, demografik ve diğer faktörler tarafından şekillendiğini göstermektedir (IOM UN Migration, 2024).

Türkiye’de Uluslararası Göçler

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarından günümüze doğru gerçekleşen uluslararası göçler, ulus devletin inşasında önemli rol oynamıştır. Özellikle Cumhuriyet’in ilk kırk yılında ülkeye yapılan göçler, genelde Osmanlı devletinin topraklarında kurulan yeni bağımsız devletlerden gelen Müslüman ve Türk göçmenlerden olmuştur. Türkiye’nin son dönemlerine kadar, Türkiye’ye yapılan “yabancı” bir uluslararası göçten bahsetmek mümkün değildir. Ancak 1960’lı yıllardan itibaren yurtdışına işçi gönderen bir ülke olan Türkiye, bu dönemde daha çok dışarı göç veren bir ülke olarak bilinir olmuştur. Günümüzde ise, uluslararası göçe katılan farklı etnik gruplarının geçiş yaptığı ya da doğrudan geldiği bir ülke konumuna gelmiştir (Erdoğan ve Kaya, 2015: 223). Başka bir deyişle Türkiye geçmişte dışarı göç veren bir ülke iken, 1990’lardan günümüze doğru özellikle Doğu Avrupa’dan göç alan, göçe geçiş alanı sağlayan, göçmen istihdam eden ve mültecilere ve sığınmacılara (Suriyelilere) kapı açan bir ülke konumuna gelmiştir. Diğer bir ifadeyle Türkiye, II. Dünya Savaşı’ndan sonra özellikle Almanya, Belçika, Hollanda ve Fransa gibi Avrupa ülkelerine yoğun olarak göçmen işçi gönderirken, 1980’lerin sonlarından itibaren, Batı ve Kuzey Avrupa’ya gitmek isteyen göçmenler için geçiş ülkesi olmaya başlamıştır. 1990’lardan sonra ise SSCB’nin çökmesi ile özellikle Doğu Avrupa’dan Türkiye’ye düzensiz göçmen akını gerçekleşmiştir. Böylelikle Türkiye, uluslararası göç hareketlerinin hem köprü hem de hedef ülkesi haline gelmiştir (Dedeoğlu ve Ekiz-Gökmen, 2011: 42-46; Ekiz Gökmen, 2020: 212-213). Özellikle yakın coğrafyada yaşanan askeri ve siyasal gelişmeler, Türkiye’ye çok sayıda göç hareketinin olmasına neden olmuştur. Amerika’nın Irak’ı işgali, Suriye iç savaşı, İran rejim baskısından kaçan seküler insanlar, Afganistan’da Talabani yönetiminden ve işsizlikten kurtulmak için İran üzerinden Türkiye’ye yönelen Afganlar, Rusya-Ukrayna savaşından dolayı Türkiye’ye göç eden Rus ve Ukrayna vatandaşları Türkiye’ye yönelik uluslararası göçlerin olmasına neden olmuştur. Ayrıca Türk ülkelerindeki genç nüfusunun Türkiye’ye iş ya da eğitim amaçlı göç etmesi de bu göç hareketlilikleri içerisinde düşünülebilir. Ancak bu çalışmada, ele aldığımız konu, yukarıda bahsetmiş olduğumuz ülkelerden Türkiye’ye olan bu tür düzensiz göçlerden ziyade, insanların yılın belirli bir kısmını ya da gelecekteki yaşamlarının kalan kısmını Türkiye’de geçirmek için, turistik bölgelere yapmış oldukları uluslararası göçlerdir. Dönemsel ya da sürekli olarak yaşamak için Türkiye’ye yapılan uluslararası bu göçlerin belirli turizm bölgelerinde yoğunlaşması, sosyoekonomik, sosyokültürel ve çevresel anlamda birtakım olumsuz çıktılarının olmasına da neden olmakta ve bu göçler literatürde “yabancı göçmenler” “yabancı göçü” ya da “emekli göçü” olarak kavramsallaştırılmaktadır.

Göç ve Turizm

Uluslararası göç son yıllarda akademik tartışmaların ön saflarında yer almaktadır. Son yıllarda küreselleşmenin derinleşmesi, uluslararası insan hareketliliğinin iki biçiminin (turizm ve göç) yoğunlaşmasına yol açmıştır. Göç ve turizm, küreselleşme sürecinin en önemli sonuçları olan insan hareketliliğinin iki biçimidir (Privarova, 2022: 272-273). Göç ile turizm arasındaki ilişki üzerine Williams ve Hall (2000), Duval (2006), Kull vd. (2007), Illés ve Michalkó (2008), Seetaram (2012), Uğuz (2012), Etzo vd. (2014), Timčák vd. (2016) ile Özyakışır (2017) gibi bilimsel araştırmaların yapıldığı görülmektedir (Akyol vd., 2000: 4). Bu çalışmada ise, uluslararası göç olgusu, uluslararası emekli göçü kavramı üzerinden tartışılacaktır.

Uluslararası Emekli Göçü

Gelişmiş Batı ülkelerinde artan refah, uzayan insan ömrü ve gelişen teknolojiyle birlikte gelişen ulaşım kolaylığı, uluslararası göçlerde “*emekli(lik) göçü*” olarak yeni bir göç türünün meydana gelmesine yol açmıştır. Avrupa kıtasında kuzey ülkelerinden güney ülkelere doğru olan bu emeklilik göçleri, kıtanın sosyal ve demografik haritasının değişiminde önemli bir faktör olmaktadır (Williams, King ve Warners, 1997: 127; Ündücü vd., 2009: 166). Emekli göçü, insan hareketliliği tarzı olarak keyfi, iradi, hatta turizmle tetiklenen bir hareketlilik (Durgun, 2016: 520). Bu insanlar, emeklilik sonrasında 20-30 yıl daha yaşayabilmekte ve “ikinci bahar” olarak nitelendirilebileceğimiz kalan yaşamlarını huzurlu ve rahat bir ortamda geçirmeyi arzulamaktadırlar. Emekli olmuş bu insanlar, ilk önce büyük metropollerden kırsal alanlara yerleşmeye başlamışlar, daha sonraki dönemlerde ise, başka ülkelere konut ya da arsa satın alarak emeklilik gelirleriyle bu ülkelere yerleşmeye başlamışlardır (Hardill, 2004; Karakaya ve Turan, 2005: 3). Başka bir deyişle, gelişmiş Batı ülkeleri için emekli göçleri, yeni bir yaşam biçimi, yaşamın yeni bir dönemi olarak kabul edilmektedir. Emekli göçleri, gelişmiş ülkelere özgü bir nüfus hareketi olup, uluslararası göç içerisinde ayrı bir yerde durmaktadır. Uluslararası emekli göçleri, gerontoloji, göç, coğrafya ve turizm çalışmalarının ilgi alanına girmektedir. Uluslararası emekli göçleri, turizmin oluşturduğu etkilerin “ilerlemiş bir boyutu” olarak da nitelendirilebilmektedir. Emekli göçlerinin etkileri, ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkiler başlıklarında gruplandırılabilir (Südaş, 2008: 137-138). Dywer, Avrupa Birliği’nin emekli göçmenlerini iki grupta tanımlamıştır: (i) Emeklilik sonrası başka bir ülkeye göç edenler ve (ii) emekli olduktan sonra orijini olduğu ülkeye geri dönenler. O’Reilly (1995: 27) emeklilik göçünü 5 kategoride ele almaktadır: (i) *Gurbetçiler* (ev sahibi ülkeyle bütünleşmişlerdir ve sürekli dirler), (ii) *yerleşikler* (yasal statüleri vardır fakat 2-5 ay arasında değişen sürelerde orijini oldukları ülkeleri ziyaret ederler), (iii) *geri dö-*

nenler (bunların ziyaretleri düzensizdir ve genelde ikinci konuta sahiptirler), (iv) **mevsimsel ziyaretçiler** (her yıl 2-6 ay arasında değişen sürelerde zamanının belli bir bölümünü destinasyonda geçirirler ve kendi ülkeleri ile bağlantıları vardır) ve (v) **turistler** (tatil yeriyle ilgilidirler) (Ündücü vd., 2009: 167).

Gelişmiş ülkelerde artan insan ömrü, insanların yaşlılık sonrası dönemine gelen emeklilik hayatı, uluslararası emekli göçü olgusunun oluşmasına neden olmuştur. Son yıllarda uluslararası emekli göçleri, ABD ve Kanada'dan Florida ve Meksika'nın güneyine doğru olmaktadır. Danimarka, Hollanda, Almanya ve İngiltere gibi ülkelerden de Güney Avrupa ülkelerine uluslararası emekli göçleri gerçekleşmektedir (Karakaya ve Turan, 2005: 3). Tatil göçlerine örnek olarak ABD ve Kanada'da emeklilerin mevsimlik göçleri örnek olarak verilebilir. Bu emekliler, soğuk hava ve kar yağışlarından kaçmak için güneydeki Florida ve Arizona bölgelerine gitmekte, yaz döneminde ise tekrardan kuzeydeki evlerine dönmektedirler. Bu nedenle, bu emekliler "kar kuşları" olarak da anılmaktadır. Örneğin emeklilerin yöneldiği noktalardan yalnızca birisi olan Arizona'daki Quatzsite'in yaz ortasında nüfusu 3300 kişi iken, ekime doğru bu sayı 50 binin üzerine çıkmakta, şubat ayına doğru ise 1 milyonu geçmektedir (Özgüç, 2007; Tümertekin ve Özgüç, 2012: 291). Başka bir ifadeyle, uluslararası emekli göçlerinin gelişimi, öncelikle ve yoğun olarak Amerika kıtasında gözlemlenmiştir. Kuzey Amerika, halen uluslararası emekli göçünü üreten en geniş kapsamlı bölge olarak görülmektedir. Kuzey Amerika'dan Güney Amerika'ya yapılan uluslararası emekli göçlerine yönelik geniş bir literatür bulunmaktadır (King, Warnes ve Williams, 1998: 94). Amerika kıtasında görülen uluslararası emekli göçleri, özellikle ekonomik açıdan bir araştırma konusudur (Dixon, Murray ve Gelatt, 2006: 5). Güneş kuşağı (*sunbelt*) olarak adlandırılan Arizona, California, Florida, Texas ve Virginia sürekli ve dönemsel göçler için, Kanadalı ve Kuzey Amerikalı emeklilerin seçimi olmaktadır. ABD-Kanada sınırından her kış 3 milyondan fazla kişinin dönemsel olarak geçtiği tahmin edilmektedir (King, Warnes ve Williams, 1998: 94).

Amerika kıtasının kuzeyindeki soğuk iklimlerinden kaçan emekli göçmenler, "kar kuşları" (*snowbirds*) olarak nitelendirilmişlerdir. Bu nitelendirme, Avrupa'nın kuzeyinden güneyine göç eden emekliler için de kullanılmıştır. Avrupa kıtasında uluslararası emekli göçlerine ilk örnek olarak, 1900'lerin başlarında İngiltere'den İtalya ve Fransız Riviera'sına gelen göçler gösterilebilir. 1960 sonrasında ise uluslararası emekli göçleri, Avrupa kıtasında daha fazla yoğunluk kazanmaya başlamıştır (Williams, King, Warnes ve Patterson, 2000: 33). Algarve, uluslararası emekli göçmenler için, Portekiz'in ünlü turizm bölgesidir. Portekiz'in Algarve destinasyonunda yaşayanların yüzde 71,2'sinin 1984 yılı sonrasında bu bölgeye

yerleştiği tespit edilmiştir (Williams ve Patterson, 1998; King, 1998). Nitekim Avrupa kıtasında uluslararası emekli göçü üzerine yapılan bilimsel araştırmaların başlangıcı, 1990'lı yıllarda olmuştur. Bu dönemde kıtada yaşanan uluslararası emekli göçü yoğunluğu, araştırmacıların dikkatini çekmiştir (Casado-Diaz, Kaiser ve Warnes, 2004; Özerim, 2012: 4769).

Uluslararası emekli göçü, 1960'larda Avrupa'da kitle turizmindeki patlamadan ileri gelen doğal bir aşama olarak görülebilir. Ancak uluslararası emekli göçünün 1980'lerde gelişen bir olgu olduğu görülmektedir. Bazı Akdeniz tatil destinasyonlarının küresel turist akışındaki rekabetçi üstünlüğünü kaybetmesi sonrasında emeklilik beldesi olarak pazarlanması, destinasyondaki turizmcilerin kendi zenginliğini ve refahını devam ettirmek için izledikleri bir strateji olarak görülebilir (King vd., 2002: 97; Ündücü vd., 2009:167). Başka bir deyişle, emekli göçünün uluslararası anlamda yoğunluk kazanması 1960'lı yıllarda olmuştur. 1980'lerde küreselleşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte uluslararası emekli göçlerinde büyük bir artış olmuştur (King vd. 1998). Ulaşım ve haberleşme teknolojilerinin gelişmesi, insanların diğer ülkeler hakkında bilgilerinin artması, serbest dolaşım olanaklarının artması ve ülkelerin turizme yönelik büyük yatırımlar yapması insanların uluslararası hareketinin artmasını sağlamıştır. Dünyada emekli göçlerinin yaygınlaşmasıyla beraber, birçok emekli göçü destinasyonu ortaya çıkmıştır. Lake Chapala (Meksika), Florida (ABD), Toskana (İtalya), Algarve (Portekiz) ve Malta Adası bu destinasyonların bazılarıdır (Uzun ve Özkan, 2019: 144).

Avrupa Birliği içerisindeki serbest dolaşım, Kuzey Avrupa ülkelerindeki insanların 1980'lerden günümüze, emeklilik dönemlerinde sıcak Akdeniz kıyılarına yerleşmelerine neden olmuştur. Güney Avrupa kıyılarına göç eden insanlar, önceleri bu bölgelere turizm amaçlı seyahatlerde bulunmuş, emekli olduktan sonra geri kalan yaşamlarını Güney Akdeniz kıyılarında geçirme kararı almışlardır. İtalya, Malta, Portekiz ve İspanya genellikle emekli olmuş, Alman, İngiliz ve İskandinav ülkesi vatandaşlarının tercih ettiği bölgeler olmuştur (O'Reilly, 2004). Benzer bir durum Kanadalıların ve ABD'nin kuzey eyaletlerinde yaşayanların, emeklilik dönemlerini geçirmek için daha güney bölgelere (Karayipler, Meksika, Florida) göç etmelerinde görülmektedir (Espinoza ve Stallman, 1996; Kuentzel ve Ramaswamy, 2005). İngiltere'nin emekli vatandaşları, Genelde Malta ve İspanya'ya yerleşmekte ve bu bölgelerden çok sayıda gayrimenkul almaktadırlar. İngiltere'nin resmi verilerine göre, 675 binden fazla İngiliz vatandaşı İspanya'da konut-arsa (emlak) satın alarak bu ülkede yaşamaktadır. İspanya'da her yıl 50 bin gayrimenkul alan İngiliz vatandaşları, bu ülkeye yoğun bir şekilde göç akışında bulunmaktadır (Hardill, 2004; Karakaya ve Turan, 2005: 3-4).

Uluslararası Emekli Göçü Nedenleri

Emekli göçleri; sosyal, kültürel, ekonomik ve sağlık gibi birden çok faktörden kaynaklı olabilmektedir. Yapılan bu göçler, anlık kararlar ile olmayıp, uzun yıllar düşünüldüğü karar verilen bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Uluslararası emekli göçleri, Avrupa'nın kuzeyinden güneyine doğru kıtanın demografik yapısını önemli ölçüde değiştiren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu göç hareketinin etkin bir şekilde yönetilebilmesi ve daha iyi anlaşılabilmesi için, bu tür göç alan ve göç veren ülkelerin "göçün nedenlerini ve göçün kendine has özelliklerini" iyi bilmesi gerekmektedir (Karakaya ve Turan, 2005: 3). Nitekim bu emekli göçleri; turizm hareketleri, yaşlanma, ortalama ömrün uzaması ve iklim koşulları gibi faktörlerle sıkı bir ilişki içerisinde. Daha ılıman bir iklimde yaşlanma arzusu, yüksek gelir düzeyi, yeterli boş zamana sahip olma, göç edilen ülkeye önceki yıllarda yapılmış turistik bağlantılar-seyahatler, emekli göçlerinin ortaya çıkmasında rol oynamaktadır (Südaş, 2008: 137-138). Ilıman iklime sahip olan ve yaşam şartları daha kolay görünen ülkeler Batılı emeklilere çekici görünmektedir. Bugün İngiltere, İskandinavya ve Almanya'daki 65 yaş üzerindeki emeklilerin bir kısmı İtalya'nın *Toskana* yöresine, İspanya'nın *Costa del Sol* kıyılarına ve Yunan adalarına yerleşmekte; yaşlı Japon ve Koreliler ise Avustralya ve Yeni Zelanda'yı tercih etmektedirler. Türkiye'de Alanya, Didim, Kaş ve Bodrum gibi yerlerde sayısı giderek artan yabancı kolonileri (yabancı emekli göçmenler) türemektedir. Sadece Alanya'da 7000'i aşkın Alman, 3000 Hollandalı, 1500 İrlandalı ev sahibi olarak yılın yarısını Türkiye'de geçirmektedirler (Abadan-Unat, 2006: 366). Yerleşik yabancıların (yerleşen emekli göçmenlerin) Türkiye'ye gelmesine yol açan Emekli Göçü'nün geçmişi 1960'lara kadar uzanmaktadır. Emekli göçü esas olarak 1990'larda rakamsal olarak artan bir olguya dönüşmüştür. Temel olarak çıkış nedenleri insan ömrünün uzaması, belirli bir kesimde artan ekonomik refah, kolay ve ucuzlaşan ulaşım imkanları ve güney ülkelerine kıyasla Kuzey Avrupa'da alım gücü yüksek olan ve giderek artan yaşlı nüfusun hareketliliğidir (King, 2004; Williams, 1998, 2000; Gustafson, 2002; Durgun, 2016: 519-520). Batı Avrupa ve İskandinav ülkelerinde emekli olmuş insanların gelirleri, daha az gelişmiş Güney Avrupa ülkelerinde rahat yaşamak için yeterli olmaktadır. Güney Avrupa ülkelerinin uygun iklimsel şartları, ucuz ve sakin yaşam olanakları ve düşük emlak fiyatları Kuzey Avrupa ülkelerini kendisine çeken unsurlar olmaktadır. Kuzey Avrupa ülkelerinin soğuk iklimsel ortamı, pahalı yaşam standardı, artan emlak fiyatları ve suç oranları bu bölgede yaşayan insanların güneye göç etmelerine yol açan faktörler olmaktadır (Dwyer, 2000; Gustafson, 2002). Göç alan ve göç veren her iki ülkenin Avrupa Birliği'ne üye olması, ülkeler arasında vergi indirimlerinin olması ve göç eden emeklilerin sağlık hizmetlerini gittikleri ülkede de kullanabilmesi

gibi kolaylıklar, bu tür göçlerin kıta Avrupa'sında kolaylaşmasını sağlayan avantajlar olmaktadır. Bu tür kolaylıklar, İspanya'ya olan uluslararası emekli göçünün 1990'lı yıllardan itibaren artmasına neden olmuştur. Bu konu üzerine yapılan bilimsel çalışmalar, uluslararası emekli göçüne katılmadan önce, insanların göç edeceği ve bir emlak satın alacağı ülkeye ve bölgeye daha önceden tatil (turistik) amaçlı bir seyahatte bulunduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle, daha önceden tatil yaptığı ve o mekânı deneyimlediği bölgeleri yaşam yeri olarak emeklilik döneminde seçmekte oldukları yapılan çalışmalarda belirlenmiştir (Rodrigez vd., 1998). Bilim insanları gelecek dönemlerde, uluslararası göç eğiliminin artarak devam edeceğini, başta Türkiye, Hırvatistan ve Bulgaristan olmak üzere Güney Avrupa ülkelerine Kuzey Avrupa'dan yoğun bir emekli göç dalgasının olacağını belirtmektedirler (Alliance ve Leicester, 2004; Recchi vd, 2003; Karakaya ve Turan, 2005: 4).

Casado-Diaz'a (1999) göre, son yıllarda göçmenlerin bireysel tercihlerinin etkisiyle emekli göçleri olgusu yoğunluk kazanmıştır. Bu göç tercihlerinin en önemlileri, iklim, yaşam kalitesi ve eğlence gibi etkinliklerdir (Tuna ve Özbek, 2012: 34). King ve Patterson'un (1998), İtalya'nın *Tuscany* bölgesinde yapmış olduğu araştırma, İngiliz emekli göçmenlerin İtalya'daki bu bölgeye yerleşmelerinin en önemli nedeninin sıcak iklim şartları olduğunu göstermektedir. King ve Patterson'a (1998), yapılan bu emekli göçlerinin temel sebebinin; daha iyi beslenme ve daha sağlıklı bir yaşam olanakları olabildiği gibi, ekonomik çıkar sağlama amaçlı da olabileceğini öngörmektedir. Bu göçler sonucunda göçmenler, göç edilen yörenin toplumsal, kültürel, demografik ve ekonomik yapısını etkilemektedirler (Tuna ve Özbek, 2012: 31). Pampel'in araştırması; 55-64 yaş arası emekli göçlerinde olumlu iklimsel koşullar, sağlık hizmetlerinin kalitesi, suya yakınlık ve coğrafi koşulların etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Warnes yaptığı araştırmasında, uluslararası emekli göçüne katılan insanların büyük şehirlerden göç etmelerinin en önemli nedeni, iklim ve ucuz yaşam koşulları olduğunu belirlemiştir. Mendez ve Molinero ise, bu tür göçlerin iki ana faktörden kaynaklandığını belirtmektedir. Bunlardan ilki, çalışma amaçlı gelen genç nüfusun göçü, diğeri ise iklim ve emeklilik sonrası yaşamlarını geçirmek için gelen emeklilerin göçüdür (Casado-Diaz, 1999; Tuna ve Özbek, 2012: 34).

Uluslararası Emeklilik Göçü ve Türkiye

Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinden önceleri Güney Avrupa/Akdeniz ülkelerine doğru olan emekli göçü, giderek Doğu Akdeniz ülkelerine ve sonunda Türkiye'ye kadar uzanmıştır. Özellikle son yıllarda yoğunluk kazanan Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinden Türkiye'ye olan bu göçler artık dikkat çekici boyutlara ulaşmıştır (Tuna ve Özbek, 2012: 31). 1990 yılından

sonra uluslararası emekli göç rotalarına Türkiye de eklenmiş, bu dönemde özellikle Türkiye'nin Akdeniz kıyılarına yabancı emekli göçü olmuştur. 2003 yılında çıkarılan yasalar ile yabancıların Türkiye'de konut satın alabilme sürecinin kolaylaştırılması, Avrupa'dan Türkiye'ye olan emekli göçlerinin artmasına neden olmuştur (Balkır ve Kırkulak, 2014; Deniz ve Özgür, 2010; Özerim, 2008; Südaş ve Mutluer, 2008, Südaş, 2009; Südaş, 2012). Yapılan bu yasal düzenlemelerin dışında, Türkiye kıyılarının uygun iklimsel koşulları, ucuz yaşam kolaylığı ve Türkiye'nin AB'ye aday ülke olması Avrupa'dan Türkiye'ye olan emekli göçünü artıran faktörler olmaktadır (Südaş, 2009; Unutulmaz, 2007; Uzun ve Özkan, 2019: 144). Başka bir deyişle, son dönemlerde özellikle Avrupa ülkelerinden Batı Akdeniz ve Güney Ege bölgelerine göç eden Avrupa vatandaşları, Türkiye'ye gelen emekli göçmenlerin büyük bir kısmını oluşturmaktadır (Tuna ve Özbek, 2012: 29-30). Başka bir ifadeyle, Batı Avrupa ülkelerinde belirli bir refah seviyesine erişmiş insanların bir kısmı, Türkiye'ye emekli göçü yapmakta ve Türkiye'den konut ya da arsa satın alarak yaşamlarını Türkiye'de devam ettirmektedirler. Yapılan bu uluslararası emekli göçünün ana nedenleri arasında; kışları ılıman ve yazları sıcak bir iklimsel ortam ve kendi ülkelerine göre daha ekonomik bir yaşam standardı yer almaktadır (Tuna ve Özbek, 2012: 30-31). Diğer bir deyişle, Türkiye'nin turizm bölgelerinin emekli göçmenler için çekici gelmesinde; turizm destinasyonu olmasından dolayı çok sayıda yabancı turistin bu bölgelere tatil amaçlı geliyor olması, iklimin yaşam için elverişli olması, coğrafi yapının sağlıklı bir yaşam için uygun olması ve yerli halkla gerçekleştirilen sosyal ilişkiler etkili olmaktadır. Daha önceden tatil amaçlı bölgeye yapılan seyahatler, bölgenin tanınmasında etkili olmaktadır. Başka bir deyişle, tatil yapmak için Muğla gibi Türkiye kıyılarına gelen turistler, emekli olduktan sonra, geri kalan yaşamını geçirmek için Türkiye'ye göç etmektedir (Tuna ve Özbek, 2012: 34-35). Bu nedenlerle Avrupalı emekliler, Türkiye'nin Akdeniz iklimi görülen güney ve batı kıyılarında yoğunlaşmaktadırlar. Emekli göçlerinin Türkiye'nin bu bölgesinde yoğunlaşmasının nedeni, emekli göçlerinin turizm ve iklim ile olan ilişkisidir. İlıman bir iklime sahip bu bölgelerde uluslararası kıyı turizminin gelişmiş olması, bu kıyıların emekli göçünde hedef bölge olarak seçilmesinde etkili olmaktadır. Alanya, Manavgat, Kemer, Antalya, Kuşadası, Çeşme, Marmaris, Didim, Bodrum ve Fethiye yabancı emeklilerin göç ettiği yerler arasında sıralanabilir. Son dönemlerde bu bölgelerdeki çoğu Avrupa vatandaşı olan yabancı göçmenlerin sayısının 20 bini geçmiş durumdadır (Südaş ve Mutluer, 2008: 53).

Türkiye'den önce, İspanya, Fransa, İtalya ve Yunanistan Uluslararası emekli göçlerinin merkezi olmuştur. Türkiye, 1990 yılından sonra emekli göçlerinde dünyada popüler bir çekim merkezi haline gelmiştir. 2000'li yıllarda özellikle Didim ve Alanya gibi ilçelerin bulunduğu kıyı

bölgeleri emekli göçleri için çok popüler hale gelmiştir. Örneğin Alanya Belediyesi’nin 2008 yılı verilerine göre, ilçede 10 bin kadar “yerleşik yabancı” vardır. Belediye, bu grubu “Yeni Alanyalılar” olarak algılamış, yaşadıkları problemleri ve isteklerini tartışabilecekleri gayri resmi bir “Yabancılar Meclisi” kurmuştur. Ulusal düzlemde ise bu konu, daha çok “tehlike arz eden bir mesele” olarak tartışılmıştır (Durgun, 2016: 520). Yabancı göçlerin yoğun olduğu diğer bir yöre, Muğla ilinin kıyı ilçeleridir. Bu bölge, konumu itibarıyla, özellikle Batı Avrupa ülkelerinden aldığı göç ile dikkati çekmektedir. Türkiye’nin farklı illerine de uluslararası emekli göçü gerçekleşmekte, ancak Muğla ilinde bu oran, Türkiye geneline göre oldukça yüksek boyutlarda olmaktadır (Tuna ve Özbek, 2012: 31-32). Nitekim son dönemlerde Türkiye’nin gündemini meşgul eden önemli konulardan birisi de Türkiye’ye göç edip mülk edinerek yerleşen ve Türkiye’nin güney ve güneybatı kıyılarındaki tatil bölgelerinde yoğun nüfuslanma gösteren Avrupalılar olmuştur. Hatta Almanya’nın artık Almanların yazdığı haline geldiğine ilişkin benzetmelere bile rastlanmaktadır. Türkiye’nin hem uluslararası turizm hareketleri için önemli bir destinasyona dönüşmesi hem de AB uyum süreci içinde yabancıların mülk ediniminin kolaylaştırılması, emekli göçmenlerin Türkiye’yi bir emekli göçü destinasyonuna dönüştürmesine neden olmuştur (Südaş, 2008: 136). Avrupa’nın batı ve kuzey bölgelerinden Güney Avrupa’ya son dönemlerde artan emekli göçleri üzerine çok sayıda bilimsel çalışmanın yapıldığı dikkat çekmekte; ancak Türkiye’nin Akdeniz ve Ege kıyılarındaki bölgelere Avrupa kıtasından yerleşmek üzere yapılan yabancı göçler üzerine sınırlı araştırma yapıldığı görülmektedir (Karakaya ve Turan, 2005: 3).

Türkiye’de 2024 Temmuz döneminde yabancılara 2350 konut satışı gerçekleşmiştir. Yabancılara yapılan konut satışları Temmuz ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 16,1 azalarak 2350 olmuştur. 2024 Temmuz döneminde toplam konut satışları içinde yabancılara yapılan konut satışının payı %1,8 olarak gerçekleşmiştir. Yabancılara yapılan konut satış sayısının en fazla olduğu iller sırasıyla 878 konut ile Antalya, 752 konut ile İstanbul ve 218 konut ile Mersin olmuştur (TÜİK, 2024).

Sonuç

Genelde kıyı bölgelerini, başkentleri ve küresel şehirleri tercih eden uluslararası emekli göçmenler, konut kiralayıp ya da konut satın alarak ya da arsa satın alarak yılın belirli bir dönemini ya da tamamını göç ettiği bu ülkede geçirmektedir. Kuzey Avrupa ve Doğu Avrupa ülkelerinin vatandaşları kış aylarının soğuk ve karlı iklimsel şartlarından mevsimsel kaçış yaparak Akdeniz havzasındaki kıyı otellerinde birkaç ay konaklama yaptıkları

rı bilinmektedir. Özellikle Avrupa’da artan yaşlı nüfusun², kış aylarını daha yumuşak iklimsel bölgelerde geçirme eğiliminde olduğu görülmektedir. Batı Avrupa’nın bulutlu, nemli ve yağışlı iklimsel ortamlarından ve Kuzey Avrupa’nın kuru ve soğuk havasından güneşli ve sıcak yaz aylarına ve ılıman kış mevsimine sahip Akdeniz ülkelerine doğru mevsimsel ya da kalıcı göçlerin artarak devam ettiği görülmektedir. Ancak belirli bir bölgede plansız ya da kontrolsüz bir şekilde gelişen bu göçlere bağlı yabancı yerleşimciler, o bölgede demografik yapının ve kültürün değişmesine neden olabilmektedir. Ayrıca farklı ülkelerden yapılan bu göçler çok yoğun olduğunda, yerel halk ile göçmenler (yabancı yerleşimciler) arasında sosyo-mekânsal gerilimler yaşanabilmektedir. Göç edilen bölgedeki konut ve emlak piyasasının, yabancı yerleşimcilerin satın alma gücüne oranla hızla yükselmesi, yerel halkın konut satın almasını ya da konuta erişimini kısıtlayabilmektedir. Uluslararası emekli göçlerinden kaynaklı olarak turizm bölgelerinde yerel halk arasında toplumsal hoşnutsuzluklar ya da toplumsal huzursuzluklar görülebilmektedir. Geçim şartlarının zorlaştığı bu bölgelerde yaşayan yerel halkın yerinden olması, başka bölgelere göç etme durumu ortaya çıkabilmektedir.

Türkiye’de de 1990’lardan sonra yabancı göçmen sayısının arttığı, ancak 2000’li yıllardan günümüze doğru ülkede artan yabancı göçmen sayısı dikkat çekmektedir. Suriye, Afganistan, İran, Irak, Ukrayna, Rusya ve Somali gibi ülkelerden Türkiye’ye savaş, rejimsel sorunlar ve işsizlik gibi nedenlerle çok sayıda düzensiz göçmenin gelmesi son yıllarda toplumsal rahatsızlıkları beraberinde getirmektedir. Bu düzensiz göçlerin ve sığınmacı hareketinin dışında, Doğu Avrupa, Batı Avrupa ve İskandinavya ülkelerinden Türkiye’nin güney ve batı kısımlarındaki turizm bölgelerine olan emekli göçmen hareketi görülmektedir. Antalya, Muğla, Aydın, Mersin ve İzmir gibi kıyı bölgelerinde artan yabancı (Alman, İngiliz ve Rus) emekli göçmenler bölgenin demografik yapısını değiştirmekle kalmamakta; bölgedeki perakende satış (tuhafiye, ayakkabı vb.), restoran, kafe gibi işletmelerde fiyatlar yükselmekte, bazı gıda ve mallar dolar ve Euro üzerinden satışa sunulmaktadır. Göç alan bu bölgelerde konut ve arsa fiyatlarının (gayrimenkul piyasasının) yabancı göçmenlerin satın alma gücüne endeksli olarak yukarı yönlü hareketi, yerel halkın o bölgedeki yaşam kalitesini aşağı çekmekte ve satın alma gücünü düşürmektedir.

İzmir’de 23 binden fazla, Muğla’da 20 bine yakın, Aydın’da ise 8 bine yakın yabancıların ikamet izni alarak yaşaması, bu bölgede 50 binden fazla yabancıların yaşaması anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, bu 3 ilde 30 bin (30.391) üzerinde konutun satılması, benzer şekilde, Antalya’da yabancılara satılan konut sayısının 64 binin üzerinde olması (64.176) bölgenin yabancılaşmasına doğru bir gidişi ortaya koymaktadır (Ceylan,

2 “Yaşlılık ve turizm” için bkz. Ceylan ve Bulut, 2022.

2021: 199). Türkiye’ye göç etmiş bu yabancı yerleşimcilerin (yabancı emekli göçmenlerin) Türkçe konuşması ve bir Türk gibi giyinmesi durumunda, artık bu kişilere “yabancı” ya da “turist” denilmesinin anlamsızlaşacağı da görülmektedir. Nitekim literatürde bu kişiler, “yerlileşen yabancılar” olarak nitelendirildiği (kavramsallaştırıldığı) görülmektedir.

Türkiye’nin ikinci yüzyılında göçmen politikasını yeniden gözden geçirmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği’ne uyum çerçevesine ve uluslararası göç hukukuna uyum çerçevesine göre hareket etmek yerine, kendi ulusal çıkarlarına göre göç politikası oluşturulması gerekmektedir. Kıyı bölgelerinin yabancı emekli göçmenlerle doldurulmasının önüne geçilmelidir. Kıyı bölgelerinde yaşayan yerel halkın toplam nüfusunun belli bir oranının üzerine çıkmayacak şekilde, yabancı emekli göçmen sayısına bir kota koyulması gerekmektedir. Ayrıca Türkiye’de yabancılar ve yabancı emekli göçmenler için satışa sunulan konut ve arsa satışlarının sınırlandırılması gerekmektedir.

Kaynakça

- Abadan-Unat, N. (2002). Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Abadan-Unat, N. (2006). Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa (2. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akkayan, T., (1979). Göç ve Değişme. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını No: 2573.
- Akyol, H., Tekin, Z., Gürtaş, F., Karakuş, K. (2019). Türkiye’de Göç ve Turizm Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İçinde G. Gürçay (Edt.) Karadeniz 2. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (23-25 Ağustos 2019) Bildiriler Kitabı, Rize.
- Alliance & Leicester International (2004). “The New Age of Retirement Migration - The Future of the British Retiree Abroad”, Alliance & Leicester International Limited and Centre for Future Studies. [http://www.alil.co.im/assets/pdf/Research_Reports/NewAgeRetirement Migration.pdf](http://www.alil.co.im/assets/pdf/Research_Reports/NewAgeRetirement_Migration.pdf) (Erişim: 15.09.2005).
- Baron, H. M. (1971). The Demand for Black Labor: Historical Notes on the Political Economy of Racism, *Radical America*, 5(2), March-April.
- Bülbül, S., Köse, A., (2010). Türkiye’de Bölgelerarası İç Göç Hareketlerinin Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemi ile İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 39(1): 75-94.
- Ceylan, S. (2021). Turizm Bölgelerinde Yabancılar Yönelik Konut Satışı, İçinde A. Çatalcalı-Ceylan, G. Sunal (Edt.) Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler-I. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Ceylan, S., Bulut, İ. (2022). Turizm ve Yaşlılık, İçinde S. Batal (Edt.). Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler III. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Dedeoğlu, S., Ekiz-Gökmen, Ç. (2011). Göç ve Sosyal Dışlanma. Türkiye’de Yabancı Göçmen Kadınlar. Ankara: Elif Yayınevi.
- Doğanay, H. (1991). Demografya: Nüfus Bilimi (İkinci Baskı). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Ofset Tesisleri.
- Duval, D. T. (2006). Grid/Group Theory and its Applicability to Tourism and Migration. *Tourism Geographies*, 8:1, 1-14.
- Durgun, S. (2016). Yabancıya Kimse Yabancı Olamaz Uluslararası Emekli Göçünün Türkiye’deki Yansımaları. S. G. İhlamur-Öner, N. A. Şirin-Öner (Ed.) Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar Tartışmalar (ss.510-538). Ankara: İletişim Yayınları.
- Ekiz-Gökmen, Ç. (2018). Turizm Sektöründe Göçmen Emegi: Nitelikli Emek mi? Ucuz Emek mi? *Çalışma ve Toplum*, 56(1), 139-165.

- Ekiz-Gökmen, Ç. (2020). Turizm ve Uluslararası Göç İlişkisi. Y. Dündar, O. Bahar (Ed.) Turizm Güvenliği (ss.205-232): Ankara: Gazi Kitabevi.
- Erdoğan, M. M., Kaya, A. (2015). Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Espinoza, M., Stallman, J. (1996), Seasonal Migration of Retirees: A Review of Literature, Faculty Paper Series, Texas A&M University.
- Etzo, I, Massidda, C. & Piras, R. (2014). Migration and outbound tourism: Evidence from Italy. *Annals of Tourism Research*, 48, 235-249.
- Göktürk A., Kaygalak S. (1999). Göç ve Kentleşme, Sosyal Hizmet Sempozyumu, 111-147, Ankara.
- Gustafson, P. (2002). Tourism and Seasonal Retirement Migration. *Annals of Tourism Research*, 29, 899-918.
- Hardill, I. (2004). Retirement Migration: The Other Story, Paper Presented at RSA Conference, University of Angers, Nisan 14, 2004, <http://www.regional-studiesassoc.ac.uk/events/presentations04/hardill.pdf> (Erişim: 20.01.2006).
- Hayter, T. (2000). Open Borders. London: Pluto Press.
- Illés, S. & Michalkó G. (2008). Relationships between International Tourism and Migration in Hungary: Tourism Flows and Foreign Property Ownership. *Tourism Geographies*, 10:1, 98-118.
- ILO, International labour Organization (2010). Development and challenge in the hospitality and tourism sector, Geneva. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@relconf/documents/meetingdocument/vcsm_166938.pdf (Erişim: 26.05.2017).
- IOM UN Migration (2024). World Migration Report 2024, <https://worldmigrationreport.iom.int/msite/wmr-2024-interactive/> (Erişim: 08.07.2024).
- Karakaya, E., Turan, H. A. (2006), Türkiye'de Yabancı Emekli Göçü: Didim'in Yeni Sakinleri ve Bölgeye Ekonomik Etkileri, *İktisat İşletme Finans*, 21(246), 122-132.
- Kuentzel, W. F., Ramaswamy, V. M. (2005). Tourism and Amenity Migration: A Longitudinal Analysis. *Annals of Tourism Research*, 32, 419-438.
- Kull, A.C., Ibrahim, C.K.&Meredith, T. C. (2007). Tropical Forest Transitions and Globalization: Neo-Liberalism, Migration, Tourism, and International Conservation Agendas. *Society and Natural Resources*, 20(8), 723-737.
- Loomba, A. (1998). Colonialism/Postcolonialism. London: Routledge.
- Memişoğlu, F., Yiğit, C. (2019). Uluslararası Göç ve Kalkınma: Teori ve Güncel Meseleler. *Yıldız Social Science Review*, 5(1), 39-62.
- Miller, M. J., Castles, S. (2008). Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- OECD (Organization for Economic Cooperation and Development). 2019. International Migration Outlook 2019. Paris: OECD.
- Okafor, L.E., Khalid, U., Burzynska, K. (2022). The effect of migration on International Tourism Flows: The Role of Linguistic Networks and Common Languages. 61(4), 818-836.
- O'Reilly, K. (2004). The Extend and Nature of Integration of European Migrants in Spanish Society: With Special Referance to British Case", Economic and Social Research Council Project, UK, <http://www.abdn.ac.uk/sociology/staff/documents/reportforcouncils.doc>, (Erişim: 10.05.2005).
- Özdemir, M., (2008). Türkiye’de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özerim, M. G. (2012). Emekli Göçleri Rotasında Türkiye: Avrupalı Emekli Göçmenlerin Türkiye’yi Tercih Etme Nedenleri ve Türkiye Algıları, Journal of Yaşar University, 7(28), 4766-4787.
- Özgüç, N. (2007). Turizm Coğrafyası: Özellikler ve Bölgeler İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Özyakışır, D. (2017). Göç ve Turizm İlişkisi: Kars İçin Teorik Bir Analiz. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi KAÜ İİBF Dergisi, 8 (15), 151-170.
- Peter, J. D. (2000). Movements to Some Purpose? An Exploration of International Retirement Migration in the European Union, Education and Ageing, 15(3), 353-377.
- Privarova, M., Martincova, M., Trnovsky, K., Hacar, D. (2022). Labour Migration and Tourism Flows: The Case of the EU. Journal of Tourism and Services, 24(13), 271-289.
- Recchi, E., Tambini, D., Baldoni, E., Williams, D., Surak, K., Favell, A. (2003). Intra-EU Migration: A Socio-Demographic Overview", Pioneur Working Paper No: 3.
- Rosman A., Rubel, P. G. (1998). The Tapestry of Culture: An Introduction to Cultural Anthropology. Boston: McGrawHill.
- Seetaram, N. (2012). Immigration and International Inbound Tourism: Empirical Evidence from Australia. Tourism Managament, 33, 1535-1543.
- Südaş, İ. (2008). Uluslararası Emekli Göçünün Türkiye’nin Kıyı Kentleri Üzerindeki Etkileri, TÜCAUM V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu (16-17 Ekim 2008) Bildiriler Kitabı. Ankara.
- Südaş, İ., Mutluer, M. (2008). Ekonomik Etkileri Açısından Türkiye’nin Turizm Merkezlerine Yönelik Avrupalı Göçleri, Ege Coğrafya Dergisi, 17(1-2), 51-59.
- Tekeli, İ. (1975), Göç Teorileri ve Politikaları Arasındaki İlişkiler, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 1(1), 153-176.

- Timčák, G. M., Jablonská, J., Ondřejová, B. (2016). Migration and tourism. *Journal of Environmental Management and Tourism*, VII, Winter, 4(16), 706-716.
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Toroğlu, E., Ceylan, S. (2014). Hurdacılık Sektörünün Kırsal Göçlere Etkisi: Karanlıkdere, Kayı ve Tepeköy Örneği (Niğde), *Doğu Coğrafya Dergisi*, 31, 167-188.
- Tuna, M., Özbek, Ç. (2012). Yerleşen Yabancılar: Güney Ege Bölgesinde Göç, Yurttaşlık ve Kimliğin Dönüşümü (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- TÜİK (2024). Konut Satış İstatistikleri Temmuz 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=House-Sales-Statistics-July-2024-53761> (Erişim: 16.09.2024).
- Tümertekin, E., Özgüç, N. (2012). Beşerî Coğrafya: İnsan Kültür Mekân (13. Baskı). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Uğuz, S.Ç. (2012). Göç ve Turizm: Türkiye-Almanya Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10 (19), 1-30.
- Uzun, A., Özkan, O. (2019). Emekli Göçü Literatürünün Değerlendirilmesi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(41), 141-152.
- Ündücü, C., Erdoğan, M., Isık, Ö. (2009). Avrupa’da Uluslararası Emeklilik Göçü ve Bütünleşme Kapsamında Yönetime Katılım Üzerine İnceleme, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 159-188.
- Williams, A. M. & Hall, Michael (2000). Tourism and migration: New relationships between production and consumption. *Tourism Geographies*, 2:1, 5-27.
- Williams, E. (1944). *Capitalism and Slavery*. London: Andre Deutsch.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Turkish Studies*, 9(2), 1685-1704.